

LARS MYTTING

HESTEKREFTER

ROMAN

GYLDENDAL

Innhold

Gravrust	11
Riksvei 220	23
Landkjenning	34
Begynnende kariesangrep	56
Fjellovergangen	66
Dyreskjelven	75
Nærmere føttene mine	81
En svart regjeringslimousin	89
Hun som riksveien tok	97
De allierte	105
Fremtidens bensinstasjon	118
Den sorte tulipan	140
The biggest cat of them all	148
«Det skulle ligge en Hydro- Texaco her?»	155
Tjue tusen volt	175
Mobil	190
Snøfallet	197
Lyden av diagonaldekk	205
Norge i rødt, hvitt og blått	211
Tre minutter og tjue sekunder	217
Lyset i smøregrava	225
Hullet i autovernet	233
Den oransje dråpen	240
En hest med vinger	257
Hestekrefter	263

Riksvei 220

ERIK FYKSEN akslet seg i arbeidsjakka, slo inn betaling for 43 liter 98 og gikk ut til mobilskiltet.

Over ham sto den røde pegasushesten i sprang, fanget bak gulnet pleksiglass. Vingene var løftet til slag, den steilet mot himmelen, klar til å reise seg fra det døde, svarte laget av fluer og veistøv i bunnen av lysskiltet, og med trege vingslag gli opp til stjernebildet den kom fra.

To frontlys viklet seg gjennom Tatersvingene. Bilen kom ut på Tallaksenflata med alt den hadde. Hardt og fort framover, lang, lav og bred, med et speilbilde av dalføret i lakken, solgnister mot krommen i stålbokstavene: PONTIAC GTO.

Der rullet den opp hellinga; han hørte motoren skifte stemmeleie. Luftmotstanden bremsset bilen, eksoslyden la seg i et utålmodig, slamrende mønster.

Det finnes grunner til å kjøpe røde amerikanere, tenkte han. Og det finnes grunner til å selge dem.

Erik hilste kort til gamlebilens sin, så Pontiacen gli sakte forbi, videre mot sentrum, med baklysene i et rødt slør gjennom eksosdampen. Den blinket inn ved Rangen, parkerte andføttes med en sølvgrå Thunderbird, ruste åtterer i et kort brøl og stoppet.

Erik begynte å kontrollere pumpene. Han hadde merket at noe var galt, det var noe nytt i måten kundene tedde seg på. Ikke at det var uvanlig å være fåmælt i Annor. Men

folk stirret lenger enn de pleide, var stummere enn vanlig, og bemerkningene var påpasselig for korte til å prate videre på.

Nei. Alt i orden her. Ikke bensinsøl noe sted. Ingen tagging på kortveggen, ingen langtransportsjåfører som satt og sov, alle neonbokstavene i ANNOR BIL OG BENSIN lyste. For tidlig på dagen til at noen prøvde å burne ved innkjøringa, så ingen kunne ha irritert seg over det heller. Og guttene som spilte musikk så hattehyllene skalv hadde han jagd for lenge siden, fått dem til å skjønne at bensinstasjoner ikke er noe fristed. Mer som folkeboksamlinga. Velkommen, på betingelser. Gjerne bruke oppkjøringsrampa uten å spørre, men ikke ruse motorene, ikke sitte i bilene og drikke øl.

Bak seg gjenkjente han en Volvo. Åge Rudi kom i stasjonsvogna, som vanlig med stige på taket og et reir av rørleggerutstyr baki.

«Må fylle kjølevæske hele tida,» klagde Rudi, «men garasjegulvet er tørt.»

Erik åpnet panseret, tok av oljepåfyllingsløkket, strøk langfingeren innunder kanten.

«Se her,» sa Erik og viste fram det gulbrune slagget på langfingeren. «Toppakningen din er ødelagt, du har kjølevæske i olja. Da blir det slik.»

«Dyrt?» sa Rudi.

Alle spør om det blir dyrt, tenkte Erik. Og nesten alle ber meg gjøre det billigst mulig. «Tar noen timer,» sa han. «Lønner seg å se over ventilene samtidig. Men du vet. Har du det travelt framover?»

«Åssen det?» sa Rudi.

«Skulle ha lagt om rørene til høytrykksspyleren,» sa Erik.

«Skal vi kastebytte?» sa Rudi.

«Kom ved sekstida i dag,» sa Erik.

«Det er som de sier,» sa Rudi og satte Volvoen i første. «Du har ikke kunder, Fyksen; du har fanklubb! Så klor deg fast.»

Der var det igjen. Klor deg fast. Velvillig, men halvsgt.

Erik nappet Gudbrandsdølen fra avisstativet, kjente arret i håndflata begynne å svi. Rart, det var årevis siden han hadde kjent det sist.

Etter det Gudbrandsdølen erfarer skal riksvei 220 legges utenom Annor sentrum innen årtusenskiftet. Planen er å bygge nye bruer ovenfor sentrum og nedenfor Tater-svingene, utvide veien på den andre sida av dalen i seks kilometers lengde, skjøte den med gamleveien og utbedre hele strekningen ned til E6. 90-sone skal ikke være en umulighet.

– Trafikken i sentrum skaper farlige situasjoner dagstøtt, sier kommuneingeniør Ole Muriteigen. – Blant ungdommen har det dessuten utviklet seg en ukultur med kjøring fram og tilbake fra bussrestauranten og til Mobilstasjonen, såkalt «ragging», burning med utrangerte amerikanske biler og grassatkjøring om natta med motorsykler.

Der forklarte dagen seg, tenkte Erik. Om trafikken strøk over til baksida var han konkurs til påske, i hvert fall til jul. Det sto igjen 19 år på lånet nå, lånet som hadde vokst ut over alle proporsjoner da han og Elise restaurerte Mobilstasjonen. Nytt lån for å bygge en maken stasjon på andre sida av elva? Utenkelig, spesielt med den banksjefen som rådde nå.

Erik gikk inn på verkstedet, trakk inn lukta av bildekk og girolje, så Tor-Arne strekke på seg ved balanseringsmaskina.

«Lest avisa i dag?» sa Erik.

«Sporten i VG,» sa Tor-Arne og festet strikken rundt hestehalen. «Og bilannonsene, så klart.»

«Så du har ikke sett dødsannonsen vår?» sa Erik og rakte fram Gudbrandsdølen.

Dekkspaken klirret mot gulvet. «Dette er ikke sant,» sa Tor-Arne. «Det kan døven drite ikke være sant.» Han rev til seg avisa, leste høyt:

En annen fordel, særlig for dagpendlerne til Ringebu og Vinstra, er å få lagt trafikken utenom de beryktede Tater-svingene, som på grunn av feildosering og elvedamp er lumske både sommer og vinter.

Erik så på fotografiet ved artikkelen. Tatt midtvinters, en Ford Escort med fronten brettet rundt lyktestolpen ved Manufakturen. Midt i veien lå en sprukken plastpose fra Samvirkelaget og to melkekartonger. Bak en brøytekant stakk det opp meier fra en spark.

I fjor måtte en 73-åring amputere et bein etter å ha blitt påkjørt av en bil på hålkeføret, leste Tor-Arne. Han la fra seg avisa, satte seg på en felg.

«Det er noe som skurrer,» sa Erik. «Klart, det var for jævlig med foten til Gustav Smidesang. Men det var faktisk den første skikkelige ulykka i sentrum som jeg kan huske.»

Noen tutet utenfor. Ragnar Karlstad sto ved diesel-pumpa med mercedesdrosja. Erik noterte beløpet i gjeldsboka, vinket ham videre og nullstilte pumpa. En sølvgrå Mitsubishi Pajero ventet på tur. Skiltene hadde det høyeste HS-nummeret Erik hadde sett til nå. Den måtte være splunk ny.

Pajeroen kjørte fram. Harald Jøtul hoppet ut.

Jøtul i ny Mitsubishi. Det hadde han sett før.

Det går ikke an å drive butikk hvis en skal bry seg

med innmaten på folk. Erik gjorde unntak for Harald Jøtul. Venner kommer og går, men uvenner kan en ha hele livet.

Det hadde begynt med småtteri. Ufred på bygda pleier å begynne med det. Særlig småtteri fra tida da folk begynner å gå på fest. Han og kompisene hadde kavet i ølfylla på en utefest etter et fesjå, peilet seg inn dit det foregikk noe, kopt på parene som trødde ute på danseplattingen, hentet mer fra ølposene i skogbrynet.

Men hele tida holdt han øye med parkeringsplassen.

De hadde avtalt å møtes ved bilene. Nå var klokka godt over tolv, og Erik strakte hals for å se om hun var med i jentefølget der nede.

Men det var hun selvsagt ikke. Og hun var heller ikke i noen av festbilene som spant oppover grusen, og ikke ved danseplattingen, der den ferske furuveden skinte som et lysende merke mot det nedklistra graset, og snart begynte han å plage seg selv med hvor hun var hen og hvem hun hadde gitt seg i lag med.

Så, mens bandet pakket sammen og drita niendeklassinger spilte luftgitar på scena, fikk han svaret.

Svaret kom gjennom grinda på førstegir, i en ny, sølvgrå Mitsubishi Colt med fabrikkstyling.

Harald Jøtul.

Og Tora Grundtvig.

Enda et nypult trofé i passasjerstet hans.

Jøtul var 20 og hadde bil. Erik var 16 og hadde en utgammel Panter-moped. Det holdt ikke her. Fra jentene var konfirmert ville de bli sett i bil. Ved sida av fotballgutter, odelsgutter eller befalsskoleelever. Så var også Tora slik. Vel, det var kanskje noe annet enn å dure bakpå en nedgått mopedfjæring som bunnet i hver eneste dump.

Skysshorer.

Men Jøtul tok dem om bord. Stinn av penger. Droppet gymnaset og slo seg opp i Oslo på betongstøping. Hjemme hver helg, stilte nyklipt og edru med de svette akkordpengene sine. En forvokst leverposteingutt med Prins Valiant-frisyre, frisk og ren som et eple. Kjørte damene hjem og fikk være over. Kom fram igjen neste helg i perleren Lacoste-genser med nedbrettet hals.

Bare folk med karakterbrist kjøpte ny japansk halv-GTI for penger som rakk til en bra amerikaner. Men jentene skjønte ikke slikt. De så bare at bilen var ny. Tørt og rent i kupeen, fin lunk fra varmeapparatet, de fikk velge musikken. Fersk listepop. Så enkelt. For Jøtul hadde ikke greie på musikk. Det hørtes lang vei. Men han kjøpte med seg nye kassetter hver helg han kom oppover fra Oslo.

Han så henne nå, bak refleksene i bilruta, vendt mot Harald Jøtul, de digre nevene hans om rattet, nevene som hadde klemt der de ikke skulle klemme.

Erik begynte å gå. Rundt ham begynte kompisene å sikre seg selv, klenge seg med i biler, hekte seg på et følge på vei til sentrum. Noen gaulet, ville ha ham med. Nei. Det ville bli det vanlige; rive løs handlevognene bak Samvirkelaget, gnåle noe de glemte så fort det var sagt. Nappe Heineken-parasollene fra uteserveringa på Rangen og plante dem i verandabordene til kristenfolket i bygda, sette klistremerke med «øvelseskjøring» på Kadetten til lensmannsbetjenten når han kom for å roe dem ned.

Og han ville ikke bli sett av ansiktene i Mitsubishien. Erik fulgte elveduren, fant traktorsporet langs Sokna og tømte ølposen mens han gikk. Hev tomflaskene så ulla fra geitramsens støvet, gikk inn på beinveien, mot bilopp-huggeriet.

*

Jøtul klønte med tanklokket. Antagelig første gang han skulle fylle nybilen, tenkte Erik. Før hadde han hatt en Mitsubishi Galant. Og nå hadde han altså kjøpt japansk firehjulstrekket for penger som ville holdt til en to år gammel Range Rover.

Kranglinga mellom dem hadde gitt seg da Jøtul satte unger på Laila Hellum. Noen år etter ble Jøtul skytterlagsformann, og det ble på ny utålelig å ha ham i bygda. Men like fordømt måtte Erik ekspedere ham, og like fordømt måtte Jøtul fylle på den eneste bensinstasjonen i Annor.

Der kom han inn. Nyklipt hår og skjegg. Ny fleecjakke med nedbrettet hals, mørkeblå Fjällräven-bukse og joggesko.

«Jaså, står her i nostalgitempelet ditt?» sa Jøtul og nikket mot bilbladene.

«Og du har solgt den fine Galanten?» sa Erik.

«Måtte ha noe som drar i bakkene,» sa Jøtul, telte vekselpengene tilgjort sakte og fortsatte: «Jeg ser du har lest Gudbrandsdølen i dag?»

«Kan du se det på folk?» sa Erik.

«Avisa ligger oppå kassaapparatet.»

«Vel, siden du spør skjønner jeg at du har lest den, du også.»

«Spissfindig, Fykse. Ja, da møtes vi vel på baksida? En eller annen gang?»

Telleverket til dieselpumpa viste 22,4 liter. En pajero-tank rommet 92. Kvinnfolk fylte når måleren var på kvart uansett hvor stor tanken var. Karer kjørte til det var igjen fire liter, samme hva.

Ute kløv Jøtul opp i Pajeroen, satte opp et glis og skjøt seg av gårde. Ordensverngliset, tenkte Erik. Det har aldri betydd noe godt. I hvert fall ikke når Jøtul fyller på trekvart for å se hvordan jeg tar meldinga om nyveien.

Ved stengetid så Erik jakkeermet sitt ta farge fra neon-bokstavene mens han tok inn Diplomis-eskimoen og reolen med Quaker State-olje. Han likte neon. Likte at folk kunne se ANNOR BIL OG BENSIN i blåfarge når de kom opp riksveien om natta. Elise hadde bestilt skiltet til gjenåpningen, snakket ivrig om hvor anstendig det var å ha stasjonsnavnet der, som en signatur på kortveggen.

Strømbryterne i gangen var tilgrodd med oljete fingeravtrykk etter at han hver kveld på denne tida hadde slått dem av slik han skulle gjøre nå. Først bryteren som lot STENGT rulle seg på plass under mobilskiltet. Deretter vri om resten av bryterne, mørklegge verkstedet og vaskehallen, til det eneste som var synlig fra veien var en rød hest med vinger, blå neon og pumpa med seddelautomat.

Cola-kjøleren holdt fire grader slik den skulle. Han jekket flaskene og gikk inn til Tor-Arne i smørehallen. Lik de andre ungdomsbilene i bygda hadde Tor-Arnes Ascona høstfarger rundt hjulbuene, og gulvplata var bulket etter tullkjøring på seterveier. Erik hadde uten hell prøvd å prate ham fra skjermbredderne og de sotete vinduene, og ved sankthans hadde Tor-Arne attpåtil lakkert to blå striper fra støtfanger til støtfanger.

«Hjelper du meg å få det på plass?» sa Tor-Arne og nikket mot panseret, som sto på høykant mot veggen over ei remse skumgummi.

De nikket til hverandre da de hadde fått tak, løftet det på plass. Bra arbeid, tenkte Erik. Tynne striper pakningssement tørt fra skjøtene på nymotoren, støpegodset var rent og fint. Tor-Arne hadde brukt hver kveld de siste ukene på å overhale, ettermontere turbo og 16-ventilstopp.

«Bør gi 190 hester,» sa Tor-Arne.

«Vel,» sa Erik. «Kanskje 170. Men radiatorslangen er for stram.»

«Er det så nøye?»

«Når motoren vrir seg ved start kan slangen revne.»

«Jeg skal ha prøvd denne motoren i kveld. Ikke tale om annet.»

«Du har ikke engang justert tenninga. Klokka blir fem innen du er ferdig. Og i morgen må jeg finne ut om det er alvor med nyveien.»

«Hæ?» sa Tor-Arne og satte seg på arbeidsbenken. «Mener du at jeg er uten bil?»

Han satt slik en stund. «Faen,» sa han og halte opp mobiltelefonen. «Nå mistet jeg motivasjonen. Må få mor til å hente meg.»

«Hør,» sa Erik, «den gamle Cortinaen til Einar Kringen står bak. Skal ta service på den i morgen. Hvis du kjører rett hjem kan du tjuvlåne den. Men vask deg på fingrene. Og ikke ta noen raid i sentrum.»

Tor-Arne vrengte av seg kjeledressen og skiftet til isleuder og kamuflasjebukse. Strakte seg gjennom vinduet på Asconaen, tok husnøklene fra tenningslåsen og Rød Mixpakka fra midtkonsollen. Rulleporten raslet oppover, og lyset innenfra smørehallen bredde seg i en stadig større firkant på betongen ute. Litt etter så Erik baklysene på Cortinaen, hørte turtallsfallet da Tor-Arne la inn tredjegiret.

Erik gikk tilbake til ekspedisjonen og slo på lyset. Tor-Arne pleide å si at det eneste de manglet var linksgjengede potetskruer. Fra gulv til tak sto slidedeler og overhalingssett til det meste som gikk, eller hadde gått, i bygda. Komplette serier med luftfiltre fra Purolator, drivremmer fra Gates, hjullagre fra Timken. Veggen med tennplugger var stort sett fylt med Champion, men NGK solgte også jevnt, for myten om at fordmotorer bare gikk rent på NGK var seiglivet i Annor.

Langveggen blinket av sølvtøy. Polerte fastnøkler,

skraller og pipesett fra Snap-on, Kamasa og Acesa. Gårdbrukerne ville bare ha Acesa. Bra stål, og så pass billig at de ikke trengte å lete lenge når de mistet det på jordet. Dette delelageret kan holde Annor i drift i et halvår uten påfyll, tenkte han. Alt sammen, motorsagene, pendlerbilene, shelbymustangene, fôrhøsterne. Og så kommer de og vil ha ny vei?

Erik ruslet opp trappa og satte seg ved det sølvblanke Sony-anlegget. Fant fram *Lost and Found* med Jason & the Scorchers, den siste han likte virkelig godt, spilt inn før de ble et band på retur. Platespilleren fikk strøm gjennom et koblingsur fra en motorvarmer. Han satte det til halv fem, vrent av seg klærne og gledet seg til å kjenne kaffesmaken svi i kjakene neste morgen. I senga prøvde han å lese *Classic & Thoroughbred Cars*, men la det bort. Som så ofte før på innviklede kvelder havnet han foran bokhylla på stua, ved den tre meter lange raden med verkstedhåndbøker og delekataloger. Han tok ut Haynes-manualen for Jaguar xj6, satte den tilbake. Engelske motorer passet ikke i kveld, han trengte noe amerikansk nå. *Power Tuning the Chrysler v8*. Den måtte det bli. Amerikanske motorkonstruksjoner hadde en egen ro, de valgte alltid overdimensjonering i stedet for finesse, og mens han leste kjente han at de gnagende tankene om nyveien ble klemt unna.

Etterpå bladde han i *Mayfair*, sparket rundt på dyna og snudde seg mot veggen. Utenfor skinte mobilhesten i høyde med soveromsvinduet. Det flimrende lyset lakk gjennom gardinene, vinden fikk dem til å blafre, og det røde skimmeret mot plankeveggen fulgte ham inn i døsen.

Så, da han nesten hadde sovnet, kom bilene. Først Thunderbirden til Kvernflaten. Etter den en Ford bigblock; Shelbymustangen til Thorup. Og like bak, fort og hardt,

nedover mot Tallaksenflata, brølet fra et American Thunder-eksosanlegg. Lyden av en Pontiac GTO han visste sto klar fra samlebandet i mars 1967. En GTO han hadde fått omlakkert i plommerød Standox med tre lag klarlakk, en GTO med RamAir-åtter som brukte to og en halv liter på mila og sparket ut 360 hestekrefter.

Men hadde det ikke vært for Elise Misvær, ville han ikke ha våknet slik som nå. Og han ville heller ikke satt seg opp i senga og tenkt på sommeren for seks år siden, sommeren med Pontiacen da han overtok Mobilstasjonen i Annor.

Elise Misvær.

Tenk ikke på damer som riksveien tar.

Og selg aldri biler innabygds.

Landkjenning

ET TYNT KLIKK kom fra koblingsuret. Musikken mumlet forvrengt mens platespilleren dro seg opp i fart. Duskregn ute. Ingen billys fra sentrum eller Tallaksenflata. Klærne fra i går luktet litt diesel, men tålte en dag til.

Ei hvit sol reiste seg over dalsida mens han kontrollerte seddelautomaten. Han strøk bort de kalde doggdråpene på det lakkerte jernet, dråpene pumpa alltid hadde før sola fikk tak. 218 liter. Kanskje åtte–ti biler. Folk pleide å fylle opp før de våget seg over fjellet nattetid, i hvert fall hvis det var unger med i bilen.

Noen hadde dradd utover slangen til luftpåfyllinga, og han kveilet den opp igjen under de tre dekktrykksplakaten. De nye fra Michelin dekket bare nye europeiske biler, så Elise hadde satt opp en engelsk Dunlop-plakat fra 1982 og en amerikansk Firestone som, utfra modellutvalget, måtte stamme fra 75 eller 76.

Erik ruslet bak stasjonen, forbi oljefatene og delebilene Tor-Arne hadde lovt å fjerne i vår. Løftet haspa på porten til skuret, skrådde inn i den støvete lysstripa som skar over FORD-bokstavene bakpå pickupen. Dunket på de tre fastspente jerrykannene på planet, hørte på det stumme klunket at de var fulle. Den blekgule og hvite F-150'en fra 1975 var slitt som en anleggsmaskin, hadde bulkene og ripene som en yrkesbil drar på seg med årene. Det eneste han hadde gjort siden han kjøpte den var å få lakkert en